

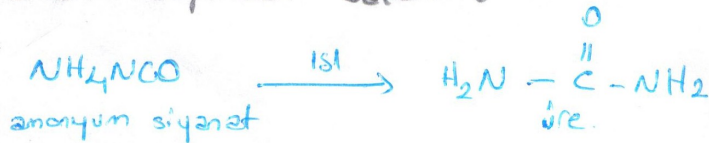
Organik Kimya.

Kimyasal bileşikler.

Anorganik
minerallerden

Organik
bitkisel ve hayvansal
kaynaklardan, yani canlı
organizmalar tarafından
üretilen maddelerden elde
edilmiştir.

Laboratuvarda organik bir bileşiğin sentezi ilk defa 1828'de
F. Wöhler tarafından gerçekleştirilmiştir.

* Günümüzde "Organik Kimya" karbon bileşiklerini kimyası olarak tanımlanmaktadır.

* Karbon atomu içerdiği halde organik sayılmayan bazı bileşikler.

Karbonmonoksit	CO
Karbon dioksit	CO ₂
Karbonatlar	CaCO ₃ Na ₂ CO ₃ NaHCO ₃
Karbürler	CaC ₂ ..
Siyanürler	HCN, KCN..

- Organik Bileşiklerin Yapısında Yer alan Başlıca Elementler.

Karbon	C
Hidrojen	H
Oksijen	O
Azot	N
Kükürt	S
Halogenler	X
Fosfor	P

- Çok azda olsa Fe, Mg, Co gibi metallerde organik bileşiklerin yapılarında bulunabilir. Bu bileşiklere organometalik bileşikler denir.

* Organik Bileşiklerin Anorganik Bileşiklerden çok daha fazla olma sebepleri;

* Karbon atomları diğer element atomlarından farklı olarak kendi aralarında güçlü kovalent bağlar yaparlar.

* Karbon atomları birbirleriyle yada diğer bazı atomlara bağlanarak uzun zincirler yada küçüklü büyüklü halkalar oluşturabilirler.

* Karbon atomları diğer element atomlarından farklı olarak kendi aralarında 2'li, 3'lü bağlar yapabilirler.

Aralarındaki Farklar:

- 300°C altında erirler, çoğu uçucudur.

- Elektrolit özellik göstermez.

- Suda genellikle çözünmezler.

(Apolar formu sahip olmalarından dolayı)

- Atomlar birbirlerine kovalent bağlarla bağlıdır.

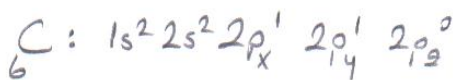
- 700°C üzerinde erime noktasına sahiptir. Genel olarak ucuca değildir.

- Elektrolit özellik gösterir. (erime ve suda çözeltileri elektrik akımı iletir.)

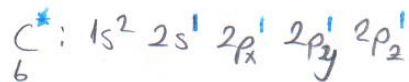
- Genellikle az veya çok suda çözünürler.

- iyonik bir yapıları vardır.

⇒ Organik Kimya

Temel Hal elektron dağılımı

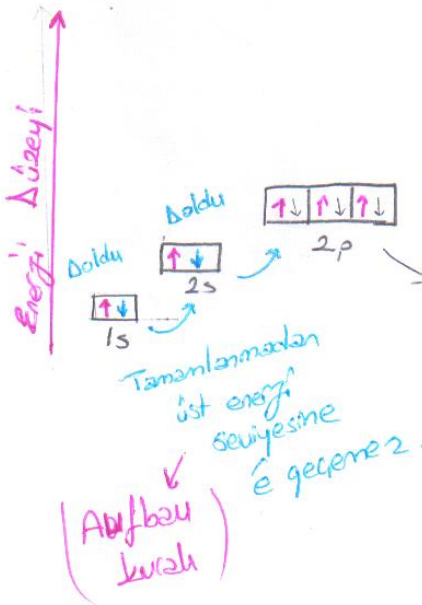
uyarılmış hal elektron dağılımı

→ Uyandırılmış halde karbon atomu dört yarı dolu orbital'e sahip olduğundan, 4 tane kovalent bağ yapabilir.

* Aufbau Kuralı = Hidrojen'den atom numaraları artırdıkça artarak gelecek şekilde daha yüksek atom numaralı atomlara gidildikçe elektronlar orbitallere önce en düşük orbitaller dolacak şekilde yerleşirler.

* Hunt Kuralı = Atomik orbitaller elektronlarla dolarken, eş enerjili orbitallere birer elektron girmedikçe bu orbitaller eşleşmez. (eş enerjili orbitallere 2. elektron girmez.)

* Pauling (Aislama) İlkesi = Bir orbitalen ters spinli en fazla 2 elektron girebilir.

(Hunt Kuralı)
eş enerjili olduğundan p_x orbitali 1 spinli elektronu alıp kendisini tamamladıktan sonra p_y elektron veremez. İlk başta hepsi (p_x, p_y, p_z) birer e alır. Daha sonra 2. elektronlara girilir.

Organik bileşiklerin yapısına giren elementlerin yapıtları kovalent bağ sayısı

Karbon (C)
Hidrojen
Oksijen
Azot
Klorür

Bağ Sayısı

4

1

2 (nadiren 3)

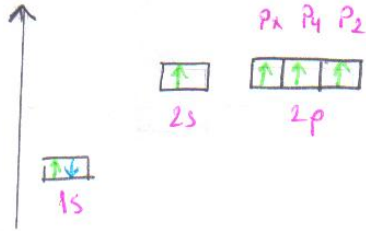
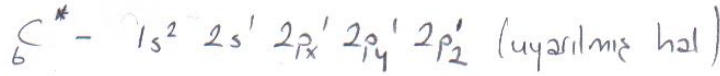
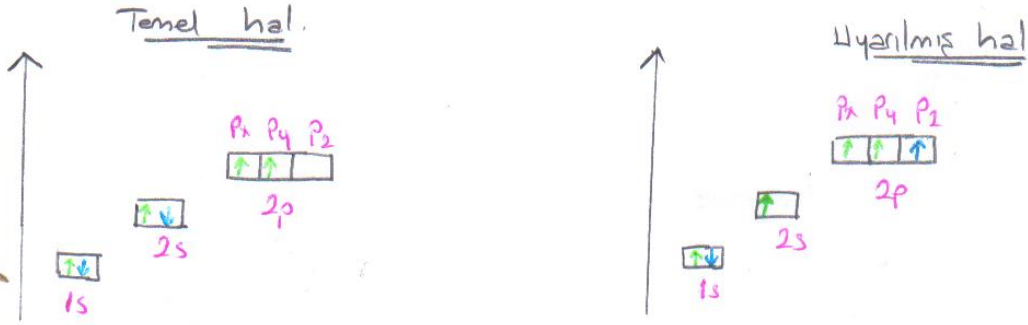
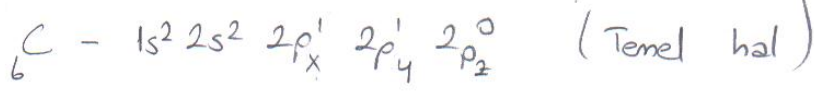
3 (bazen 4)

2

* Halogenlerde (X)
1 bağ yaparlar.

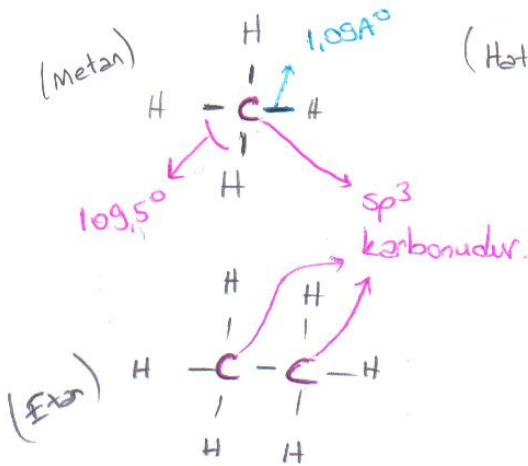

* Karbonun Melezleşme Orbitali

sp³ melezleşmesi denir.

sp³ orbitallerinin 4'de aynı enerji seviyesinde olup, 2s'e göre biraz yüksek enerjili 2p'ye göre biraz düşük enerjilidir.

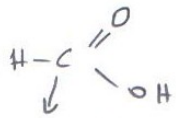
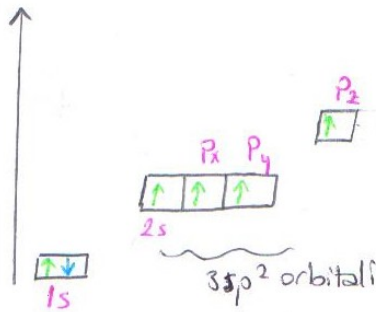
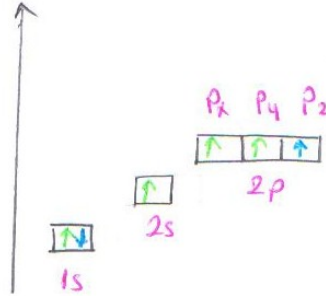
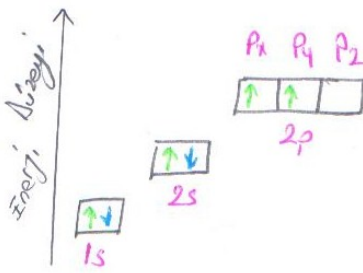
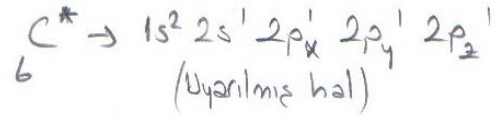
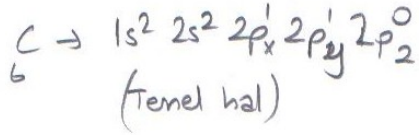

(Hatırlatma: Uyarılmış halde karbon atomu 4 yarı dolu orbitale sahip olduğundan 4 tane kovalent bağ yapabilir.)

Karbonun dört sp³ melez orbitali bir diğgen dört yüzlünün köşelerine yönelmiştir.

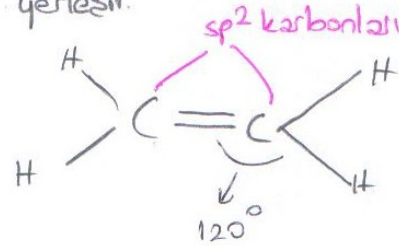
→ Dolayısıyla DÜĞÜN DÖRTYÜZLÜ formuna sahiptir.

Sp² melezleşmesi (Karbonun ikili bağ yaptığındaki şeklidir.)

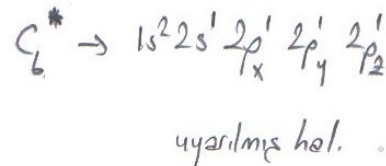
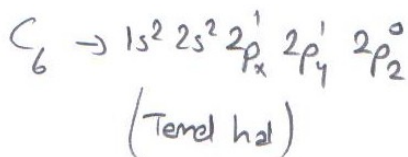
Sp² melezleşmesi yapan karbon

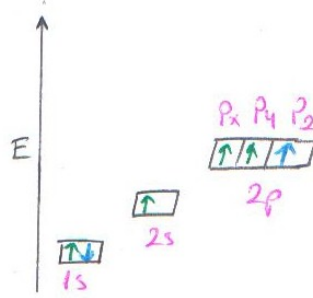
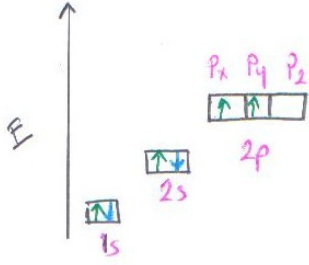
Karbon geldiğinde etrafındaki üç sp² orbitali birbirinden olabildikçe uzak olarak şekilde yerleşir.

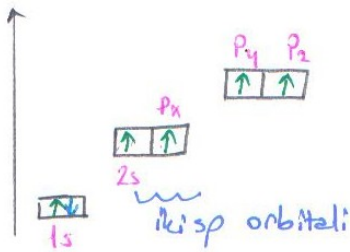
sp² yapı ESKENAR forma sahiptir.

sp Melezleşmesi: (Karbonun üçlü bağ yaptığı şeklidir.)

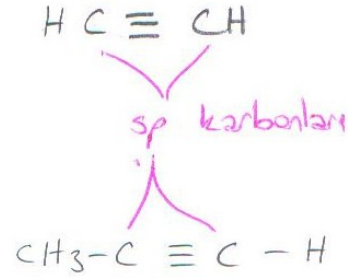

iki sp orbitali birbirinden olabirince uzak ve aralarında 180° lik açı olarak şekilde bulunur.

sp yapı DOĞRUSAL forma sahiptir.

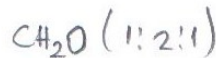
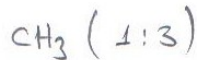

Formül Çeşitleri

3 çeşit formül kullanılır.

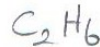
Kaba Formül

* Bir bileşimin molekülünde bulunan element atomlarının türünü ve en küçük oranını belirten formüldür.

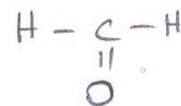
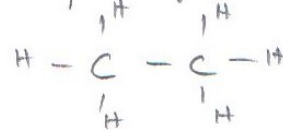
Molekül Formül

* Bir bileşimin molekülünde bulunan element atomlarının her türünü herde gerçek sayılarını gösteren formüldür.

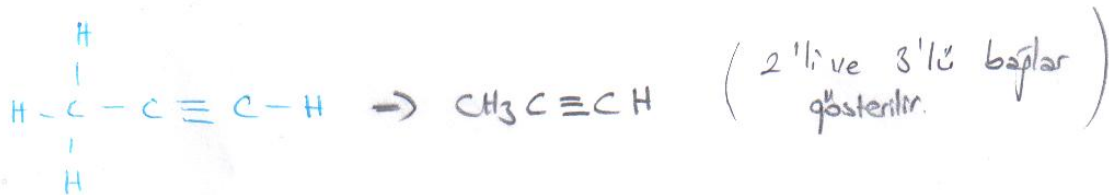
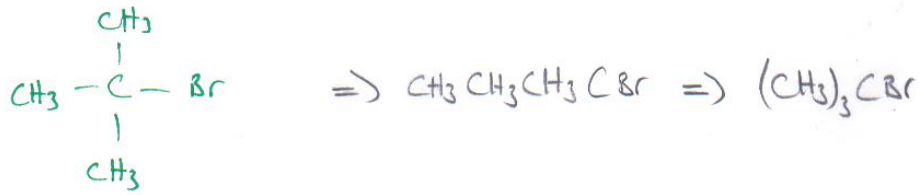
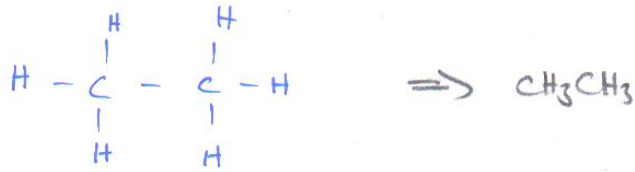

Yapısal Formül

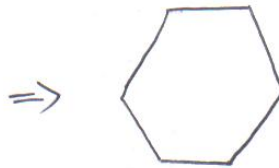
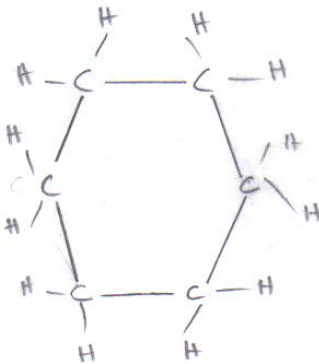
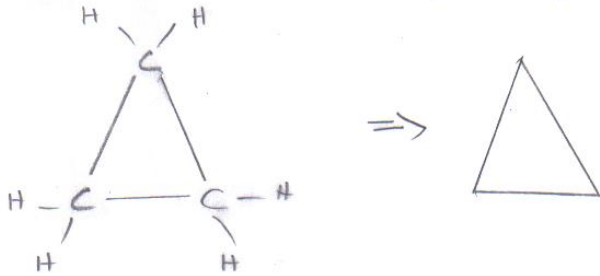
* Bir bileşimin molekülünde atomların bağlanma düzenini gösteren formüldür.

Tam yapısal formüller çizip zaman daha kısa formlara dönüştürülür.
Yani yapıdaki bağlar gösterilmez.

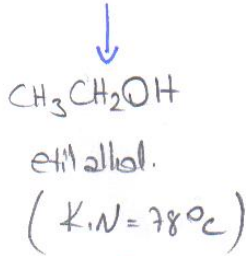
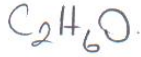
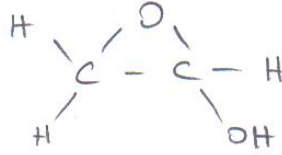
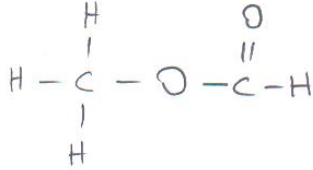
* Organik bileşikler doğu yapıda olduğu gibi halkalı yapıda da olabilir. En küçük halkalı yapı üçgen dir.

* Çizim (Halkalı) gösterim de köşelerde C atomu olduğu varsayılır. Karbon atomundan başka bir yapı yada element var sa burada gösterilmesi lazım. Ayrıca ilgili bağında gösterilmesi gerekmektedir.

Yapı izomeri

Aynı molekül formülü ile gösterilebilen iki ya da daha fazla sayıda farklı bileşiklere **izomerler** adı verilir. Aynı molekül formülü ile gösterildiği halde atomlarının bağlanma düzeni farklı olan bileşiklere **yapı izomerleri** denir.

Sodyumla
reaksiyonu
sonucu
 $\text{CH}_3\text{CH}_2\text{ONa}^+$
oluşturur.

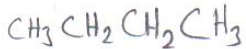

dimetileter.

(K.N = $-23,6^\circ\text{C}$)

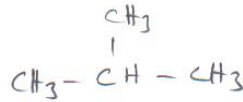
Yapı izomerleri farklı isimlerle
farklı fiziksel özelliklere
ve bazen de farklı kim-
yasal özelliklere sahiptirler.

Sodyumla {sonucunda
reaksiyonu
birsey
olmaz.

n-butan.

(K.N = $-0,5^\circ\text{C}$)

izo-butan.

(K.N = -12°C)

İzomerel Grup.

Bir molekülün kimyasal etkenliğe sahip bölgesine izomerel grup denir. Kimyasal reaksiyonlardan sorumlu kısımlar benzeriyle aynı izomerel gruba sahip bileşikler aynı reaksiyonu verirler.

* H_4 yada daha az sayıda karbon içeren alkanların izomerleri yoktur.

Yaygın İslensel Gruplar

İslensel Grup

Bileşik Sınıfı

<u>Yapı</u>	<u>Adı</u>	<u>Genel Formülü</u>	<u>Adı</u>
$C=C$	çift bağ	$R_2C=CR_2$	Alken
$C\equiv C$	üçlü bağ	$RC\equiv CR$	Alkin
$-NH_2$	amino grubu	$R-NH_2$	Amin
$-OH$	hidroksil grubu	$R-OH$	Alkol
$-OR$	alkoksil grubu	$R'-OR$	eter
$-COOH$	karboksil grubu	$R-CO_2H$	Karboksilli asit

* Karbonil grubu

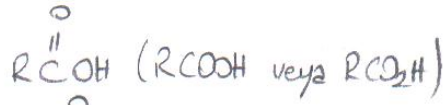
Karbonun Oksijenle çift bağli yapısına karbonil grup denir.

Yapısında karbonil grup bulunduran organik bileşiklerin adları

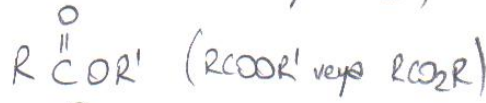
<u>Genel Formüller</u>	<u>İsimleri</u>
$R\overset{\overset{O}{\parallel}}{C}H$ ($RCHO$)	Aldehit
$R\overset{\overset{O}{\parallel}}{C}R'$	Keton (Aseton)

Genel formüller

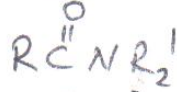
İsimleri

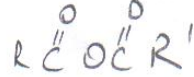
Karboksilli asit

Ester (Etilasetat)

Amit

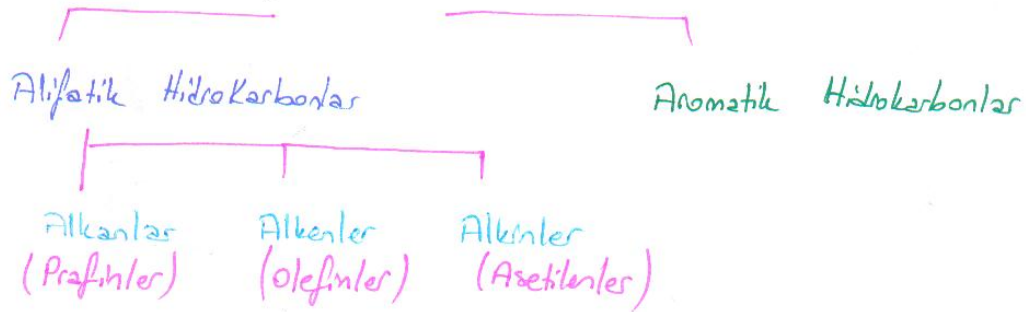

Anhidrit

ALKANLAR

Sadece karbon ve hidrojen içeren bileşiklere hidrokarbon denir.

Hidrokarbonlar.

Alkanlar (Parafinler)

Yalnızca karbon - karbon ve karbon hidrojen teli bağlarına sahip hidrokarbonlara "alkan" denir.

→ En basit olanı metandır (CH_4)

→ Alkanların bütün karbon atomlarının hibritleşme şekli sp^3 dir.

→ Bütün alkanlar isimlendirilirken sonuna -an eki alarak isimlendirilir.

* Alkanlara → daimi hidrokarbonlarda denir.

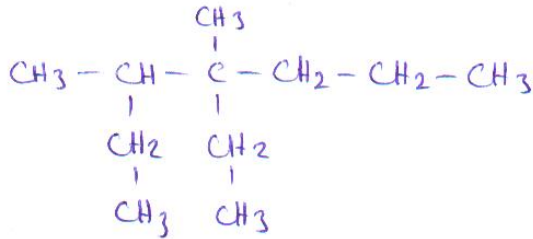
*

$\text{C}_n\text{H}_{2n+2}$ genel formülüne sahiptir. Fakat bu formül halkalı yapılar için geçerli değildir. (Alkanlar izoleusel grup içermezler.)

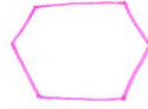
→ Alkanlar, düz zincirli, dallanmış ya da halkalı yapıda olabilirler.

Düz zincirli bir alkan

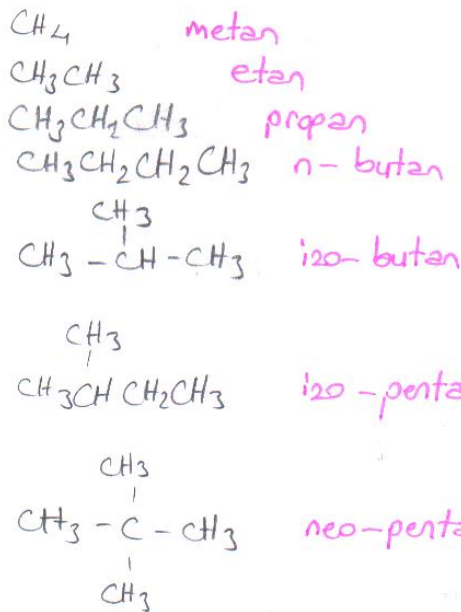

Dallanmış yapıda bir alkan

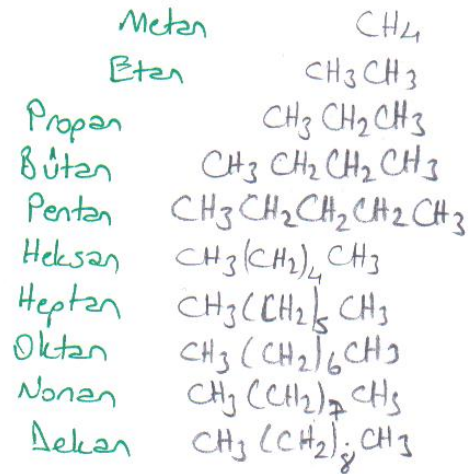

Halkalı bir yapıda alkan

* Bazı Alkanların Yaygın Adları

Alkanın IUPAC adları

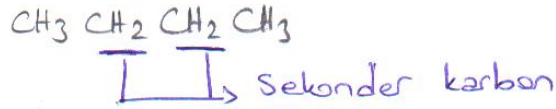

KARBON ATOMLARININ SINIFLANDIRILMASI

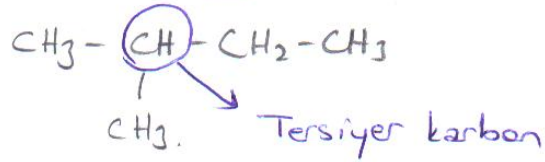
⇒ Primer (1°) Karbon = Başka bir karbon atomuna bağlı veya hiç karbon atomu bağlı olmayan karbon.

Sekonder (2°) karbon: Başka iki karbon atomuna bağlı karbondur

Tersiyer (3°) karbon = Başka üç karbon atomuna bağlı karbon

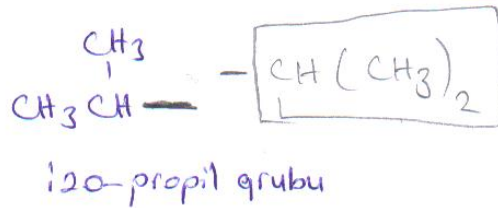
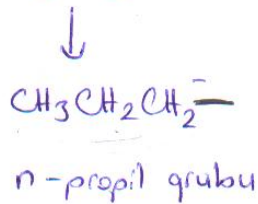
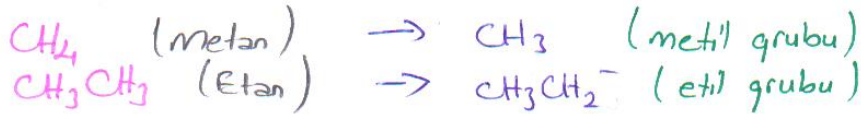

Kuarterter karbon = Başka dört karbon atomuna bağlı karbondur.

Alkil Grupları ve Adları

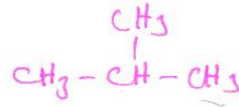
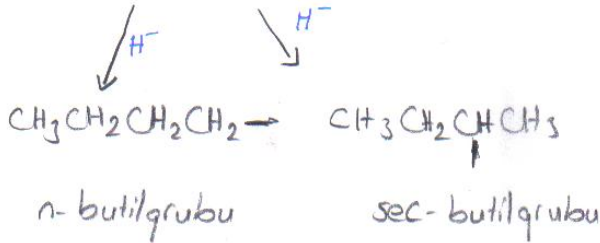
Bir alkandan bir hidrojen uzaklaştırıldıktan sonra kalan kısma alkil grubu denir ($R-$)

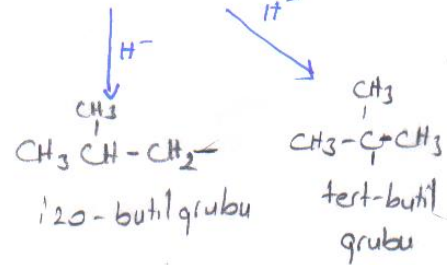

bütan

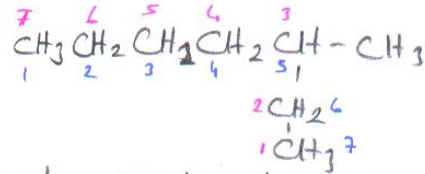
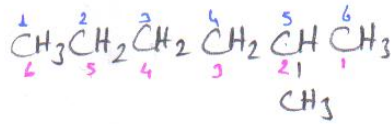

2,2-dimetilpropan

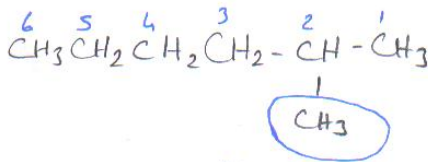
* Dallanmış Alkan'ların Adlandırılması

- En uzun karbon zinciri tesbit edilir. Buna ana zincir denir.
- Bu zincir x değrultusunda ya da y değrultusunda değrusal olmayabilir.

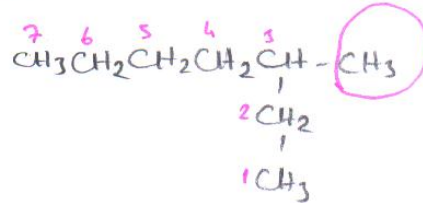

- * Ana zincir dallanmaya en yakın uçtan bağlanarak numarandırılır.
- Elde edilen numaralar alkil gruplarının yerlerini belirtmek için kullanılır.

⇒ Önce alkil grubunun adı, sonra ana zincir oluşturucu zincirli alkanın adı bitişik bir şekilde yazılır.

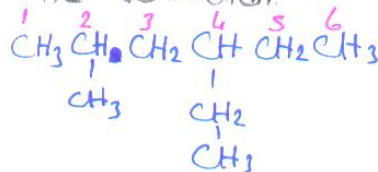

2-metilheksan

3-metilheptan

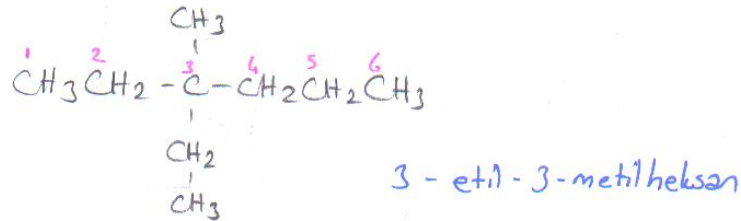
- Ana zincire ilk ya da daha fazla alkil grubu bulunuyorsa, her alkil grubu bağlandığı karbonun numarasıyla verilir. İsimlendirmede alkil grupları alfabetik sıra ile verilmelidir.

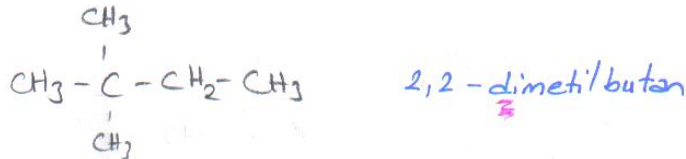
4-etil-2-metilheksan

* Alfabetik sıra belirlenirken **di-** ve **tri-** gibi önekler ile yapı tanımlayıcı **sec-** ve **tert-** gibi kısıltımlar dikkate alınmaz.

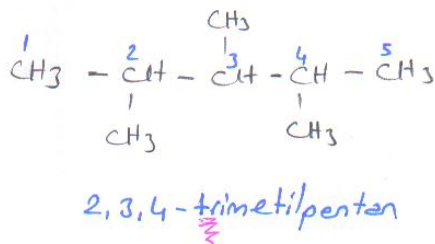
⇒ Aynı karbona birden fazla alkül grubu bağlıysa;

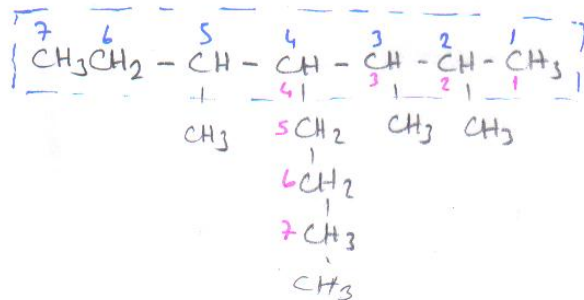
⇒ Aynı karbona birden fazla aynı alkül grubu bağlıysa;

* Dallanmada farklı karbonlara aynı alkül grubu bağlıysa;

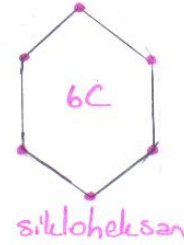
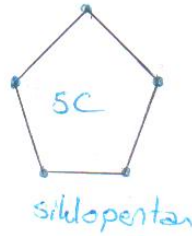
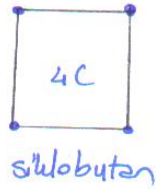
Örnek=

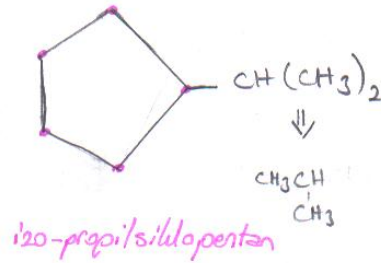
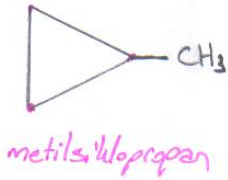
2,3,5-trimetil-4-n-propilheptan

Siklo Alkanların Adlandırılması

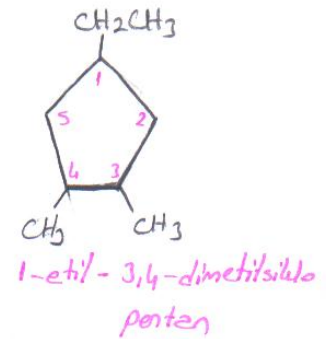
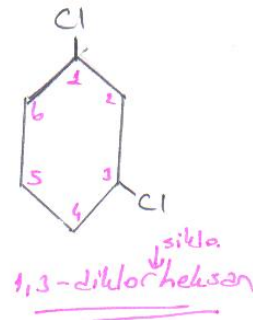
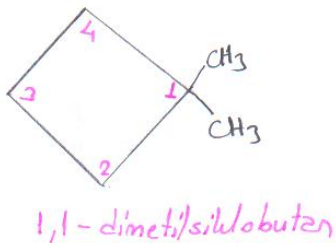
- Halkalı yapıdaki alkanlara sikloalkanlar denir.
- Sikloalkanlar adlandırılırken halkadaki karbon sayısına karşılık gelen düz zincirli alkanın adının önüne **-siklo** eklenir.

⇒ Sikloalkanlar bir tane atom yada grup bağlıysa, önce halkaya bağlı atom yada grubun adı sonra sikloalkanın adı bitişik olarak yazılır.

⇒ Sikloalkanlara iki yada daha fazla sayıda atom yada grup bağlıysa, en küçük rakamları elde ederek şekilde numaralar verilir. (Alfabetik sıra göz önüne alınarak adlandırılma yapılır.)

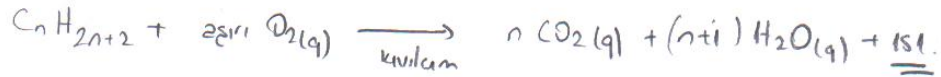

Alkanların Fiziksel Özellikleri:

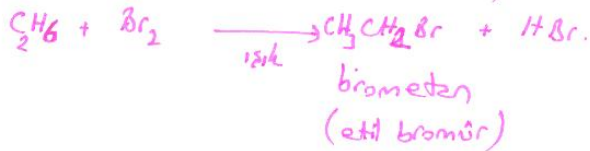
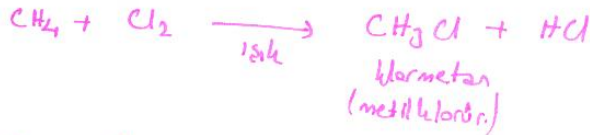
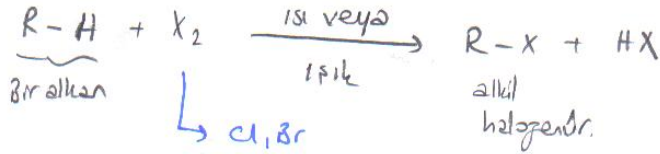
- Alkanlar katı, sıvı ve gaz halde renksiz kokusuz ve tatsızlardır.
- * Alkanlar polar olmayan (**Apolar**) hidrokarbonlardır.
- 0-4 karbonlu alkanlar gaz, 5-17 karbonlular sıvı, 17'den büyük olan katı haldedir.
- * Alkanların K_N ve E_N artan molekül kütlelerine paralel olarak artar. (Vanderwaals etkileşimleri moleküller arasında arttığından dolayı.)

Alkanların Kimyasal Özellikleri:

- Alkanların Reaksiyonları
  - işlevsel grup içermediklerinden dolayı başlıca iki reaksiyonu vardır.
- * Yanma Reaksiyonları =
  - Alkanlar oksijen ile birlikte yanarlar. Yanma ürünleri $CO_2 + H_2O(l)$
  - Yanmaya ısı ve ışık şeklinde iki enerji geçirdiği edilir.

* Halogenleme Reaksiyonları =

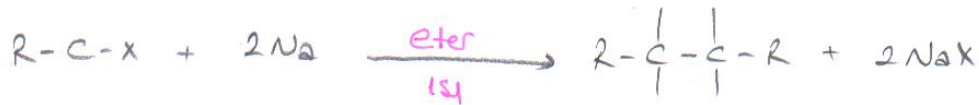
- * Bu reaksiyonda Hidrojen Halogenle yer değiştirildiğinden dolayı bu tür reaksiyonlara **substitüsyon (yer değiştirme)** denir.

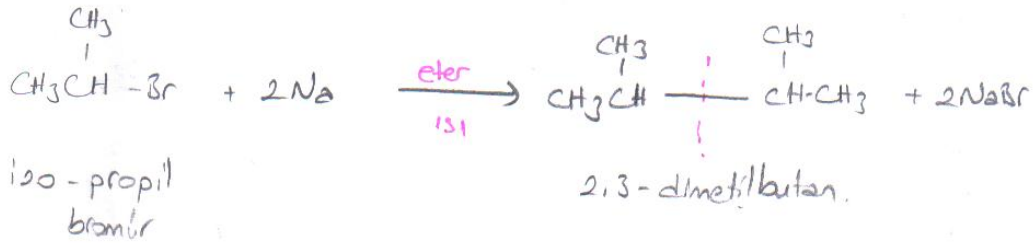
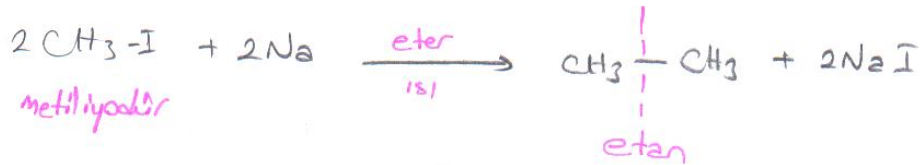
Alkan'ların Diğer Yöde Edilme Yöntemleri

Wurtz reaksiyonu

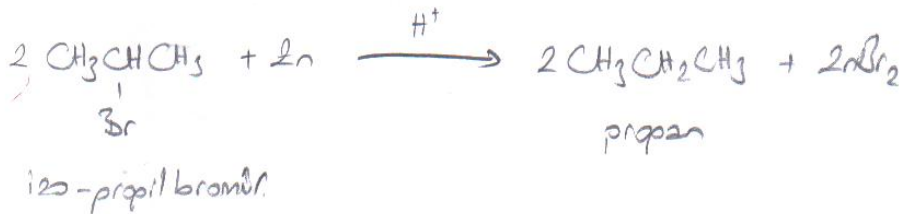
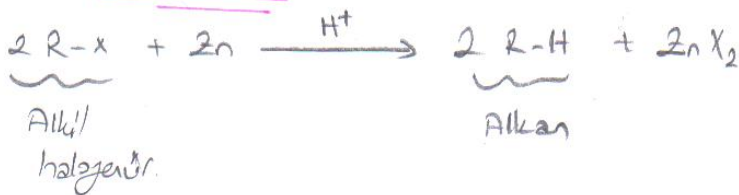
Alkil halogenürler, eter içerisinde azaltı sodyum ile ısıtıldıklarında, simetrik alkanları verirler.

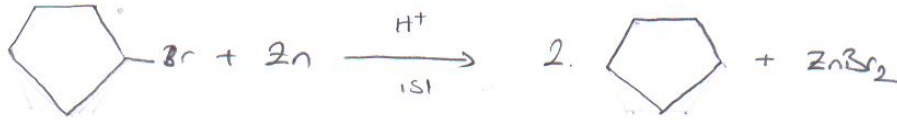

Simetrik bir alkan

Alkil halogenürlerin indirgenmesi:

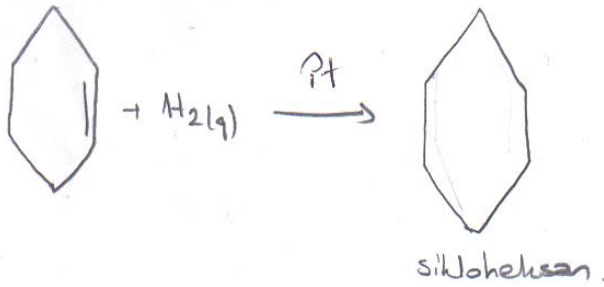
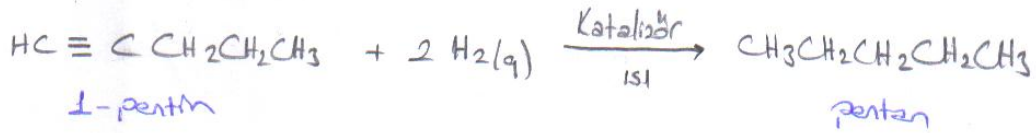
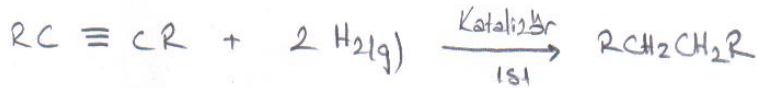
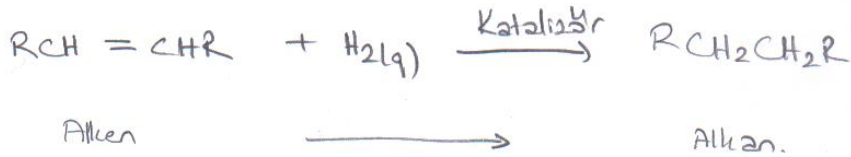

siklopentilbromür.
(Bromsiklopentan)

Siklopentan

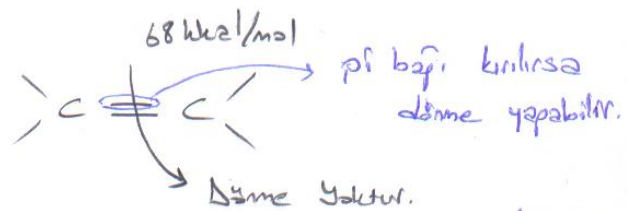
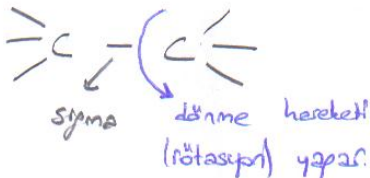
3. Alkenler - Alkenlerin Hidrojenasyonu -

STEROKİMYA.

Moleküllerin (atomların birbiriyle kovalent bağ türü ile bağlanması) 3 boyutlu yapılarıyla ilgilenen bilim dalıdır.

Alkenlerde geometrik izomer

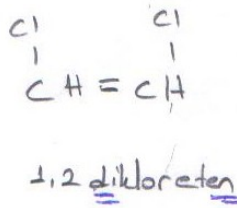

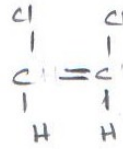
cift bağ karbonuna bağlı ise
- cis

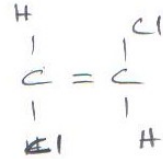
"Çekirdek atomlar bu şekilde
cift karbona bağlı ise
- trans

cis 'de trans 'da
olabilir.

cis - 1,2 - dikloreten

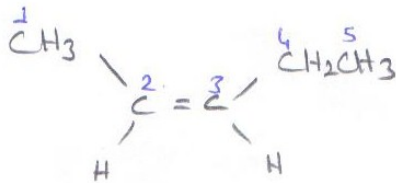

trans - 1,2 dikloreten

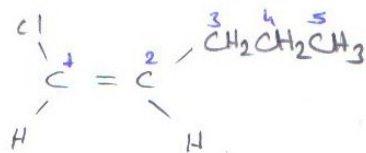
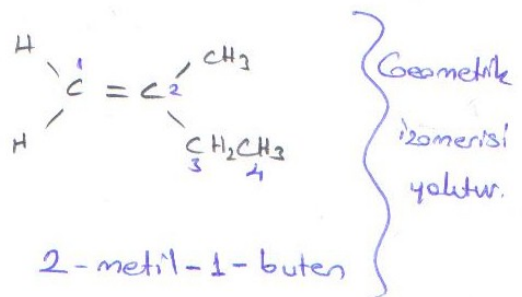
$\Rightarrow$ Alkenlerde geometrik izomer olabilmesi için;

* Cift bağ karbonlarına bağlı olan atomların yada grubun farklı olması

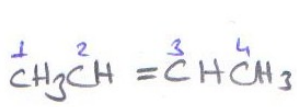
* Her iki cift bağ karbonuna bağlı en az iki atom yada grubun Çekirdek olması lazım.

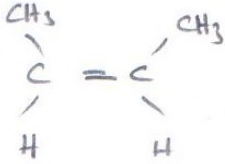
cis - 2 - penten

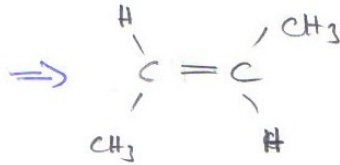
cis - 1 - klör - 1 - penten

2-buten

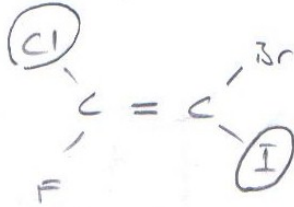
cis-2-buten

trans-2-buten

NOT = Bazen geometrik izomeri olma şartlarına uymayan yapılar vardır.

$\Rightarrow$ 4 farklı atom yada grup bağlı ise

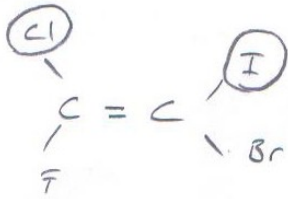

(E)- ve (Z)- Adlandırma sistemi kullanılır.

= Bu adlandırma sistemi ÖNCELİKLİ ATOM LAR ESASINA dayalıdır.

(E) - 1-brom - 2-flor - 1-iyot - 2-kloreten

Nasıl belirleniyor =

* Atom numarası büyük olan atom yüksek olana göre daha önceliklidir.

F	Cl	Br	I
9	17	35	53

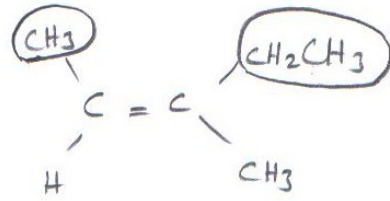
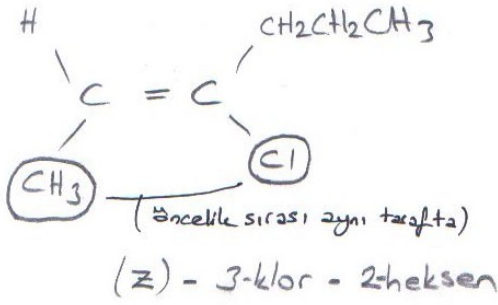
(Z) - 1-brom - 2-flor - 1-iyot - 2-kloreten

$\xrightarrow{\text{öncelik artışı}}$

(E) - çift atomuna bağlı öncelikli atom ve gruplar farklı tarafta ise kullanılır.
 $\rightarrow$ (Entgegen) (çapraz)

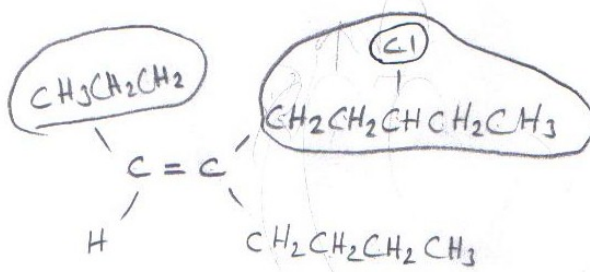
(Z) - öncelikli atom yada gruplar çift bağın aynı tarafında ise kullanılır.
 $\rightarrow$ (Zusammen) (beraber aynı taraf)

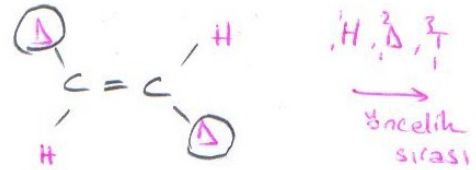

(Z) - 3 - metil - 2 - penten

trans - 3 - metil - 2 - penten

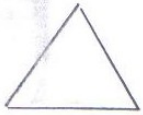

(Z) - 5 - butil - 8 - klor - 4 - deken

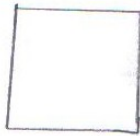

(E) - 1,2 - dikloroeten

Halkalı Organik Bileşiklerde Geometrik İzomeri

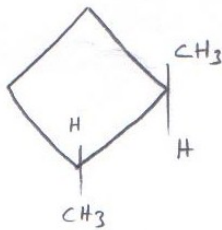
siklopropan

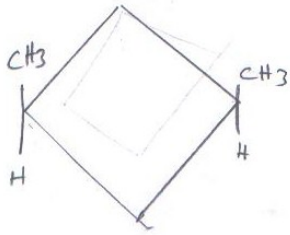
siklobütan

8 yada daha az C karbon olduğu sürece halkaya bağlı alkil yada X grubu halka içine girip çıkma yapamaz. (sigma bağın kopması lazım)

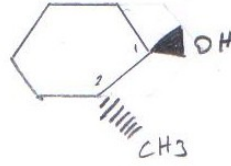
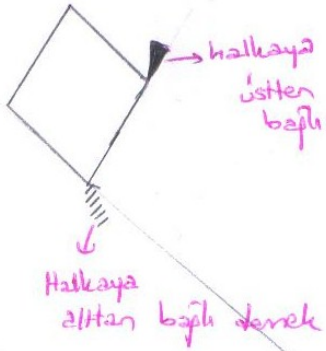
Halojen

trans - 1,2 - dimetilsiklobutan

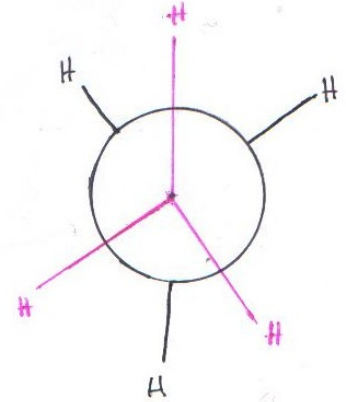
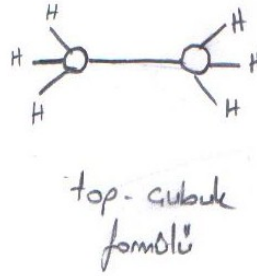
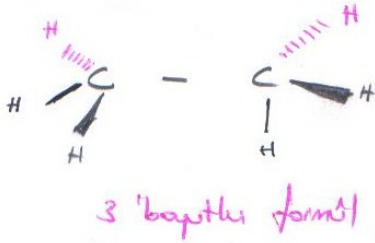
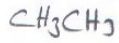

cis - 1,3 - dimetilsiklobutan

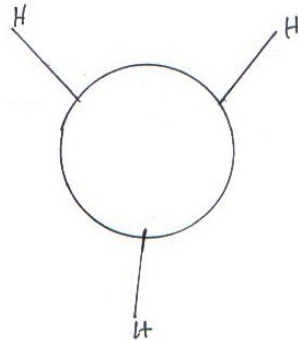
trans - 2 - metilsikloheksanol

Açık Zincirli Bileşiklerde Konformasyon

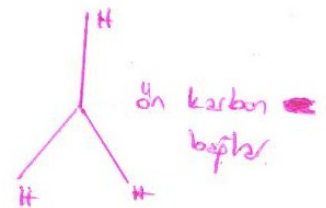
Konformasyonları göstermede

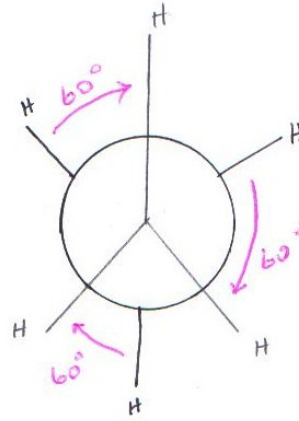
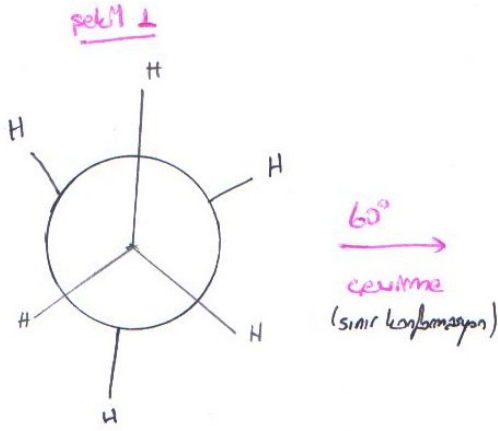
3'boyutlu formül, top-gubuk formül ve Newman izdüşüm formüleri kullanacağız

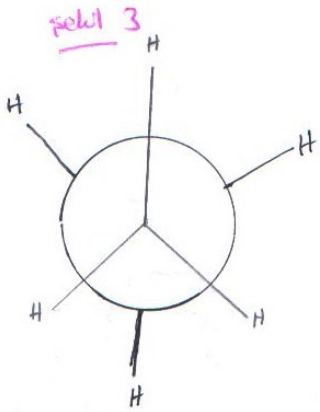
arka karbon ve bağlar

Newman izdüşüm formülü

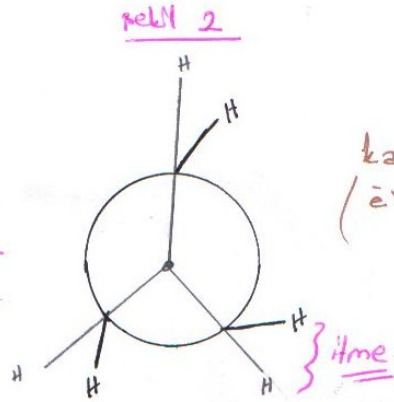

Gapıaz konformasyon.

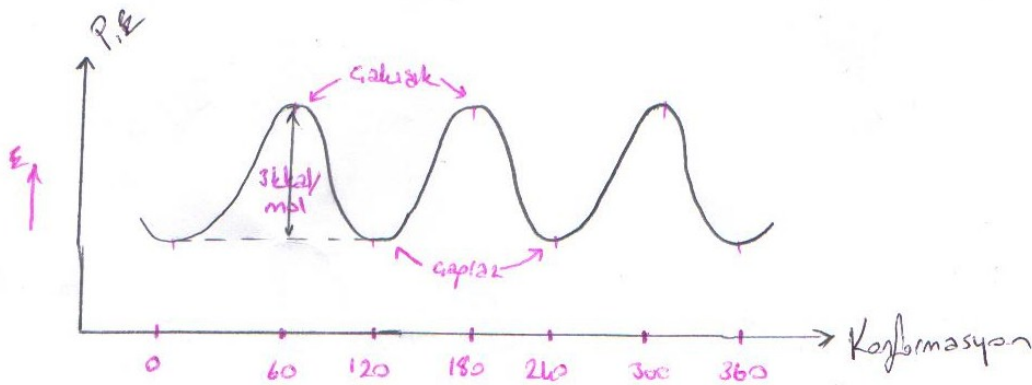
Gapıaz konformasyon

Gakıak konformasyon

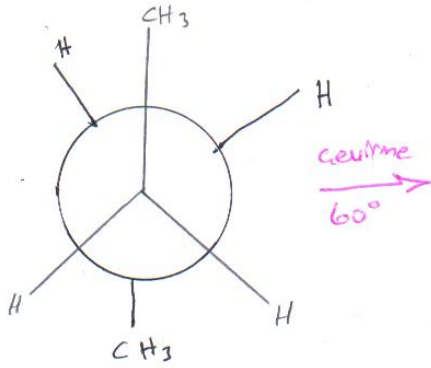
kazansız yapıdadır.
($\bar{e}$ arasında itmeler)
fazladır.

* Etanda 60° çevirerek elde edilen max konformasyonu 2 dir.

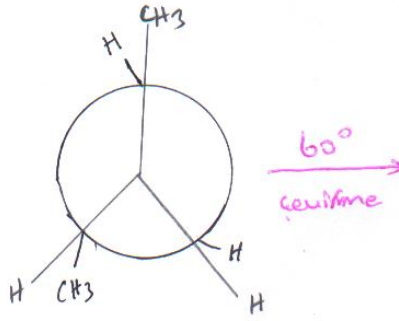

Etanın C-C sigma bağı çevresinde dönmeye ilişkin enerji değişimleri

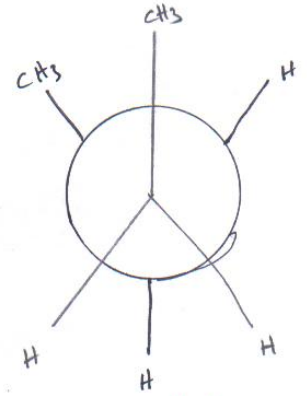
$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CH}_2\text{CH}_3$ (2. ve 3. karbon incelenmektedir.)

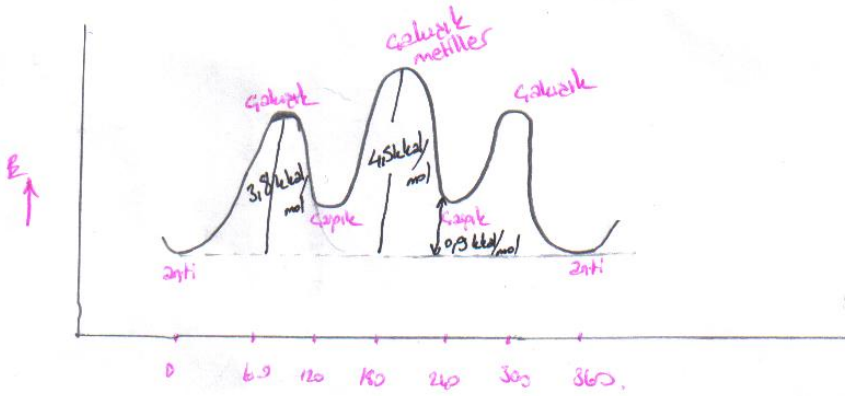
Anti konformasyon
(en düşük enerjili)

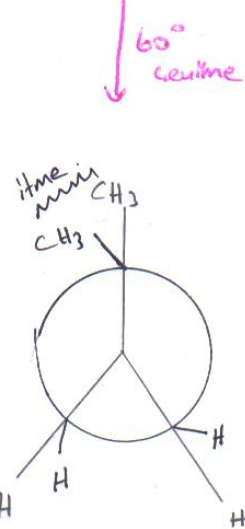
Gauche konformasyon

Eclipsed konformasyon

Butanın C₂-C₃ karbonları etrafında dönmesi

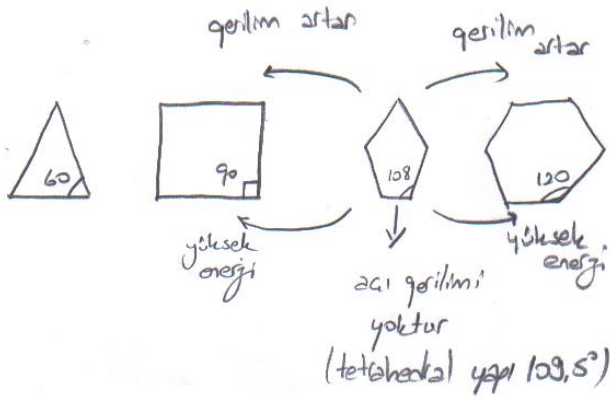

GAUÇE METİLLER
(en yüksek enerjili)

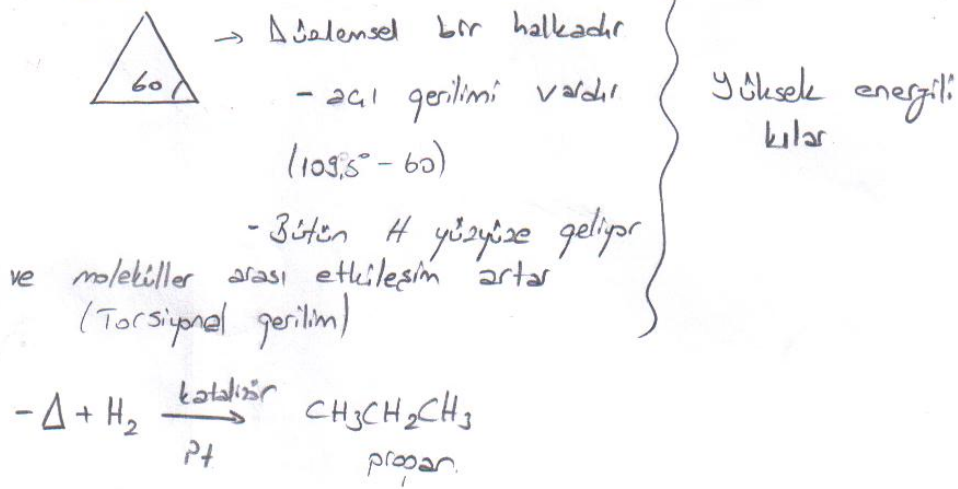
Halkalı Bileşiklerde Konformasyon

1885'te Alman kimyacı Adolf von Baeyer halkalı bileşiklerde halkaların düzlemsel olduğu kuramını ileri sürdü. Yine Baeyer, siklopentan dışında bütün halkalı bileşiklerin gergin bir yapıya sahip olacağını söyledi. Bunun nedeni de bağ açılarının $109,5^\circ$ 'den küçük ya da büyük olmalarını gösterdi. Siklopropan ve siklobütanın birer alken olmalarına karşın, bağ açılarının çok küçük olması nedeniyle, küçük zincirli alkanlardan daha etkin, yani tepelmeye daha yatkın olduklarını belirtti. En kararlı (yapı) halka beşli halkadır.

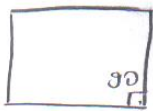

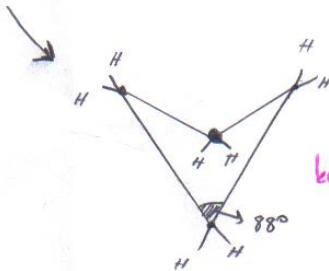
siklopropan

siklobütan

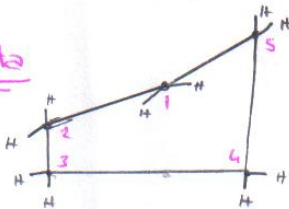

- Düzlemsel değil (4C bir hafifçe dışarı çıkıyor yapısıdır)
- açıl gerilimi
- Torsiyonel gerilim
- Tepkimeye yatkınlığı fazla

kelebek şekli

siklopenta

zarf şekli

4 tanesi düzlemsel 1 tanesi değil sebebi, bir tanesini dışarı atarak yüksek enerjiyi atıyor. Torsiyonel gerilimi azaltıyor. Yapı biraz daha genişiyor.

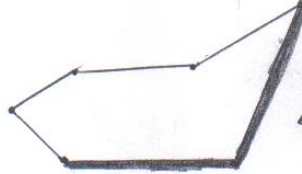
sikloheksan

Düzlemsel halka değil tamamı bükülmüş yapıdadır. Baş açısı $109,5^\circ$ torsiyonel gerilim yok. Bütün H eşit konformasyona sahiptir.

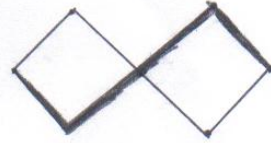

koltuk konformasyonu
en kararlı
yapı

201 gerilimi
torsiyonel gerilim yok

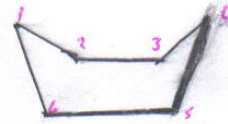
yarı-koltuk
konformasyonu

bükülmüş-kayık
konformasyonu

- 10 tane H yükselise gelir. En yüksek potansiyel enerji ve en kararsız yapıya sahiptir.

- Torsiyonel gerilim fazla

kayık konformasyon

- 2, 3, 5, 6 düzlenir
- 1, 4 başlı olan Hidrojenlerde elektrostatik itme var.
- P.E yarı-koltuktan sonra yükseldiye sahip.